

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Росица Димитрова Бечева,
Нов български университет,
за дисертационния труд на **Зань Абаз***Zane Abazi*,
професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,
докторант в Нов български университет,
на тема:

СЪВРЕМЕННИ ПИЕСИ ЗА ФЛЕЙТА ОТ МЛАДИ КОСОВСКИ КОМПОЗИТОРИ. ПАРАЛЕЛ С ЕВРОПЕЙСКИЯ ФЛЕЙТОВ РЕПЕРТОАР В XXI ВЕК

**(FLUTE REPERTORY BY EMERGING KOSOVO COMPOSERS. A PARALLEL
WITH THE EUROPEAN FLUTE REPERTORY OF THE 21 CENTURY)**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Научни ръководители: *проф. д-р Луиза Селло, проф. Явор Конов, д.н.*

Биографични данни

Зань Абаз*Zanë Abazi*, родена през 1997 г., започва обучението си по флейта на 7-годишна възраст.

Образование и обучение: Завършва началното и средното си музикално образование в Пея и Прищина под ръководството на проф. Сейя Брути-Жури. След това продължава бакалавърската си степен в Университета "Хасан Прищина" в Прищина, където учи при Венера Мехметагай и Еремира Чятаку, преди да започне магистърските си изследвания с ментор проф. Еремира Чятаку.

Професионална и творческа дейност: Зань е участвала в майсторски класове, водени от изтъкнати инструменталисти, включително Лаура Леваи Акшин, Любиша Йованович, Андреас Гослинг, Сузана Питърс, Мишел Бекер, Булент Евджил, Евелин Деген, Грегори Чарет и Луиза Селло. Тя е свирила като солист с оркестъра „Наонис Донателло“ в Градо, Италия, със „Софийската симфонията“ в България и с „Косовския филхармоничен оркестър“ в Косово. Освен това, тя е част от първия концерт на Косовската опера като първа флейта в премиерите на "Травиата" и "Lo Speciale". Тя също така е член на Косовския младежки оркестър и Оркестъра на Европейската лятна академия (ESMA), както и на ансамбъла за флейти „Le Agane“, базиран в Италия. От 2021 г. насам Зань е първа флейта в Операта на Косово и изпълнява ролята на заместник-флейтист в Косовския филхармоничен оркестър. Тя има дълбока страст към сцената, изявявайки се в различни музикални среди, независимо дали като солистка, в камерни ансамбли или в оркестри. Тя изпитва радост от изразяване на музикалността си чрез разнообразни сътрудничества, вярвайки, че всяко изпълнение предлага уникална възможност за свързване с публиката и споделяне на любовта ѝ към музиката. Зань е участвала в множество фестивали, включително DAM Fest, Flute Sounds, Sofia Music Week, Международната музикална академия „Орфейс“, Камерфест в Прищина, Скопие и Тирана, Международният форум-фестивал „Вселената на компютърната музика“, София, Кампус Удине, Фестивала Дарте, Конкурса за балкански композитори в Прищина и Фестивала Кастело Удине.

Зань проявява силен интерес към съвременната музика и е посветена на изследване на нови звуци с флейтата.

В момента тя провежда докторантски изследвания под ръководството на проф. д-р Луиза Селло в София, България, като се фокусира върху признанието и интерпретацията на творби от косовски композитори от 21-ви век.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 99 страници, а структурата му обхваща: Резюме, Въведение, три глави, Заключение, Списък с приносите, Библиография (общ брой източници на латиница – 64, от които: книги – 14 броя, музикални партитури – 33 броя, интернет източници – 8 броя, аудиозаписи – 9 броя), Приложение (График на концертите, научната дейност, Автобиография на Зань Абази).

В Резюмето и Въведението са изведени актуалната проблематика на дисертационния труд, основната цел и задачите на изследването.

Основна *цел* на настоящата разработка е изследването на съвременни пиеси за флейта от млади косовски композитори, паралел и сравнение с европейския флейтов репертоар в XXI век.

Както докторантката изтъква „като флейтист от Косово, аз съм нетърпелива и ентузиазизирана да откривам и изучавам композиторите на моята страна и тяхното художествено развитие през последните години, по-точно въпросната времева рамка е последните 24 години. Липсата на документация и публикуване на техните композиции породила у мен силно желание да проведат изследване както на самите композитори, така и на произведенията им за флейта.“ (цит. с.5)

Изследователските методи включват обзор на научна литература по темата, използването на исторически метод, сравнителен анализ.

В Глава I „Художествената музикална общност през 2000-те години в Косово и връзката ѝ с художествената музикална общност в света“, във фокуса на изследователското внимание са композиторите от първото, второто и третото поколение в Косово и музикалното наследство на Косово, социалните обстоятелства в музикалното общество в Косово в началото на 2000-те години, влиянието на световните композитори върху художественото и музикално развитие на косовските композитори от началото на 2000-те години, най-влиятелни косовски композитори на 20-ти век, които са повлияли на младите и новоизгряващи косовски композитори, интерпретацията на термина „класическа музика“ в Косово.

Пояснява се, че „терминът "класическа музика в Косово" се появява за пръв път в средата на 20-ти век, което съвпада с началото на образованието и развитието на младите таланти в региона. Основаването на първото музикално училище в Призрен, последвано от създаването на други музикални училища на различни места, е моментът, когато това желание започва да се оформя.“ „Флейтата получава признание като музикален инструмент сред композиторите през втората половина на 20 век. Това се дължи на появата на талантиливи флейтисти от Косово, които са завършили своите бакалавърски и магистърски степени в местните университети, както и във Франция на младата флейтистка по това време Венера Мехметагай.“

Авторът на изследването изтъква: „в момента има богат избор от изключителни композиции за флейта, създадени от композитори от Косово, които имат особено очарование във връзка с иновативните и разширени техники на свирене представени в

тях. Тези методи обхващат ударни ефекти, произведени от флейта, хармоници, мултифония, .., и др. По време на моето проучване се опитах да идентифицирам всякакви връзки между тези отделни елементи, след което да ги сравня с композициите на известни композитори по целия свят. Тъй като тези композиции са от настоящия век, имах възможността веднага да разговарям с композиторите и да придобия ценна представа за техните произведения. Тези композиции показват разлики, но понякога имат общи неща. Следователно, направих сравнения между тях, за да осигуря по-цялостно разбиране на композицията на флейта през този век. Целта на моето изследване е да идентифицирам композиторите, които са повлияли на бъдещото поколение композитори в Косово, да изследвам степента, в която новите композитори се мерят със своите предшественици. Ще направя това чрез техните композиции за флейта или композиции, които включват флейта.“ (цит.с.2)

По отношение композиторите от второ поколение, като една от важните фигури в развитието на репертоара за флейта в Косово е посочен композитора, диригент и музикален критик Рафет Руди, чието произведение "Dialogues Perdu" за флейта, струнно трио, пиано и магнетофонна лента, е „едно от първите за флейта и едно от първите по стил сред всички композитори от Косово по отношение на авангардния им репертоар.“ (цит. Автореферат, с.4) По отношение композиторите от трето поколение, се пояснява, че „третото поколение композитори дебютира в Косово в края на 80-те години, като носи със себе си значителен тласък в развитието на сериозната музика.“ (цит. Автореферат, с.4)

В Глава II „Разширени техники в репертоара за флейта на косовските композитори през 2000-те години в сравнение с репертоара за флейта на световните композитори“, предмет на анализ са композиционни и стилови характеристики на косовските композитори от 21-ви век и тяхното изпълнение от местните флейтисти, косовски композитори от 2000 до 2010 година и използването на разширени техники в техните творби.

Пояснява се, че в началото на 21-ви век се появява група млади музиканти, които се утвърждават като забележителни композитори. Те наскоро са завършили Факултета по изкуства в Прищина като част от четвъртото поколение под ръководството на Менди Менгджичи. Тази група включва Дриноз Зимбери, Дафина Зегри Нушай и Крешник Аликай. Освен това, Доника Руди, дъщеря на Рафет Руди, също е призната като част от това поколение, като е завършила образованието си в Женева и Белгия. Изтъква се, че композитори от това поколение активно интегрират елементи от съвременната музика в своите творби.

Изследователският поглед се насочва към произведението „Атмосфери“ за флейта и пиано, създадено през 2002 г. от Дафина Нуши, включващо употреба на експериментални техники и прилагането на определени ефекти, вдъхновени от глобални композитори. В тази връзка е направен сравнителен анализ с композицията "Voice" на Тору Такемицу и произведението "Sequenza" на Лучано Берио. Предмет на анализ по отношение на използваните стилистични подходи са и творбите на други композитори, обогатили флейтовия репертоар в Косово, като Менди Менгджичи, в чиито композиции – според автора на изследването, се наблюдава влияние на сериализма и минимализма.

Направената констатация от анализа е следната: „Младото поколение композитори в Косово е особено ангажирано с изследването на звука и тембъра, както и с различни ефекти. Чрез своето изследване и с помощта на нови и разширени техники за флейта, те успяват да внесат нещо новаторско в репертоара за флейта в Косово.“ (цит.Автореферат, с.11)

В Глава III „Косовски композитори от 2010 до днес“, вниманието се насочва към сцената за флейта в Косово, употребата на разширените техники сред косовските композитори, образователно музикално пътешествие на косовските композитори и тяхното запознаване с участието на електронната музика в музикалните произведения на световните композитори. Докторантката подчертава, че композитори като Ерсан Янузи и Йли Даклани показват забележително умение при използването на нови и разширени техники във флейтовия репертоар. В тази глава, обект на анализ са и произведения на композитори като: Бардх Дубовци, който „като виден приносител в репертоара за флейта на Косово от новопоявяващото се поколение композитори, той подчертава важността на включването на разширени техники в своите композиции”.

Направена е констатация: „композиторите продължават да изследват и усъвършенстват техниките си, те играят значителна роля в динамичната сцена на съвременната музика, която подчертава отличителната културна и художествена идентичност на Косово. Тази непрекъсната размяна между традицията и иновацията подчертава силата и креативността на косовските композитори, поставяйки ги в по-широкия контекст на съвременната музика.“(цит., с.19)

За мен с особена важност и приносно значение са текстовете, представящи гледната точка на докторантката като флейтист-интерпретатор, изготвеният музикалнотеоретичен анализ и съпътстващите практически насоки по отношение изпълнителската реализация на съвременния флейтов репертоар.

В **Заключението** са представени обобщения, изводи, опорни моменти.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

- Разработката е актуална със силна практическа приложимост.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература – Авторът на изследването ползва достатъчно информационни източници, позоваването върху които е коректно.

Приноси на дисертационния труд

Приемам изведените от докторантката приноси на труда, между които:

- „Млади флейтисти и амбициозни композитори могат да се възползват значително от изследването като информативен ресурс. Чрез интеграцията на тези композиции в техните изследвания, студентите ще имат възможността да се запознаят директно със съвременния репертоар за флейта. Тази първоначална информация не само подпомага запазването на традиционните компоненти на косовската музика, но също така излага студентите на нови и разширени техники в композициите за флейта. В резултат на това, дисертацията служи с двоен замисъл - да съхрани музикалното наследство на страната и да предостави ресурс за обучение и вдъхновение на следващото поколение музиканти. Чрез

насърчаването на по-добро разбиране на динамичните музикални обичаи на Косово, това проучване подготвя бъдещите музиканти да изследват и участват в непрекъснатата еволюция на музикалната среда на страната си.“

- Фокусът на изследването върху флейтовите композиции от Косово запълва пропаст в знанието относно взаимодействието на местните и глобалните влияния в развиващата се музикална сцена на Косово, което представлява значителен принос в музикологията с акцент върху репертоара за флейта. Така това изследване осветява творческия потенциал на косоварските композитори и тяхното място в съвременната музика от 21-ви век, което го прави безценно ресурс за академици и изпълнители. Чрез разглеждане на техните произведения, дисертацията също така насърчава по-голям интерес в тази недостигната област и увеличава осведомеността за музикалното наследство на Косово.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд

Авторефератът в обем от 32 страници предава характера на докторската работа.

Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантката има достатъчно на брой публикации и концерти върху докторската теза.

Мнения, препоръки и бележки

Бих препоръчала трудът да бъде издаден.

В заключение:

Давам своята положителна оценка за дисертационния труд на Зань Абаз:
СЪВРЕМЕННИ ПИЕСИ ЗА ФЛЕЙТА ОТ МЛАДИ КОСОВСКИ КОМПОЗИТОРИ. ПАРАЛЕЛ С ЕВРОПЕЙСКИЯ ФЛЕЙТОВ РЕПЕРТОАР В XXI ВЕК (FLUTE REPERTORY BY EMERGING KOSOVO COMPOSERS. A PARALLEL WITH THE EUROPEAN FLUTE REPERTORY OF THE 21 CENTURY), във връзка с носените от него приноси с научни и приложни качества. Считам, че дисертационният труд на докторантката изцяло отговаря на изискванията за получаване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“ по Закона за развитие на академичния състав на Република България и предлагам на уважаемото научно жури тя да ѝ бъде присъдена.

10.01.2025, София

доц. д-р Росица Бечева